No. 1224 Zaterdag 15 Juni 1907. 24ste Jaargang.

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag.
Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire en Aruba per drie maanden fl. 2,— met vooruitbetaling.
Voor het Buitenland per jaar fl. 10,—
Afzonderlijke nummers fl. 0.20,

BUREAUX VAN DIT BLAD
REDACTIE: Waterkant, Otrabanda, No. 223
ADMINISTRATIE: Plein Concordia, No. 129, Pietermaai

E Courant aki ta sali toer dia Sabra.
Su prijs di abonnement ta fl. 2,— pa tres luna pagá padilanti.
Pa lugarnan foi Curaçao, Bonaire i Aruba fl. 10,— pa anja.
Un number sol fl. 0,20.

Curaçao, 14 Juni.

RAPPORT

BETREFFENDE

een voorloopig onderzoek naar den toestand van de Visscherij en de Industrie van Zeeproducten

IN DE

KOLONIE CURAÇAO

DOOR

DR. J. BOEKE.

Bij wien de overtuiging nog niet vaststond, dat Dr. BOEKE in hoogen ernst zijn zending heeft aanvaard en getracht heeft deze naar zijn best vermogen te volbrengen, zal bij het aandachtig inzien van dit alleszins degelijk rapport daar toch wel diep van doordrongen worden. Dr. BOEKE heeft hard gewerkt onder ons, en dat niet slechts om aan zijn eigen wetenschappelijke neigingen te voldoen, maar bovenal om te trachten, werkelijk nuttig te zijn voor onze Kolonie en hulpmiddelen te vinden om haar uit haar verval wat op te heffen.

Dit rapport van Dr. BOEKE is een hoogst wetenschappelijk werk, geheel en al gebaseerd op zooveel mogelijk zekere gegevens en eigen waarnemingen. Zijn beschrijving over de zeestroomingen en diepten, over de formatie van den zeebodem, en het zoutgehalte van het water zal ook buiten het gebied der visscherij van groot nut kunnen wezen.

Maar het was zijn doel niet een theorethisch hoog staand werk te leveren, hij moest vooral praktisch wezen in zijn toepassingen.

„Waar de welvaart van Curaçao steeds achteruitgaat, en, ook al verbeteren zich de verhoudingen tot de aangrenzende Staten, zeer zeker geen terugkeer tot den vroegeren toestand kan worden verwacht, daar zal men meer en meer zich moeten toeleggen op de ontwikkeling van de natuurlijke hulpbronnen van de eilanden. Vooral de kleine welvaart zal in de eerste plaats door de ontwikkeling van de natuurlijke hulpbronnen worden bevorderd, en juist daarvoor is de visscherij zeer geschikt. Hierin kan ongetwijfeld verbetering worden gebracht. In korten tijd zal echter deze verbetering niet tot stand te brengen zijn, doch is zij eenmaal ingetreden, dan kan zij veel bijdragen tot de opkomst der kolonie."

Deze slotwoorden geven wel de gedachte weer, waardoor geheel zijn arbeid bezield en geleid werd. En dat Dr. BOEKE een goeden kijk had op ons volk, blijkt wel uit de volgende aanhaling:

„Wil men op onze eilanden iets tot stand brengen, zoo is dit alleen dan mogelijk, als men door proeven, met de daad zelf, aantoont, dat hetgeen men voorstelt ook werkelijk op onze eilanden succes kan hebben.

Vooral hier, waar de bevolking door de herhaalde teleurstellingen mismoedig is geworden, en veelal met slecht verholen wantrouwen, de pogingen gadeslaat, door het moederland in het werk gesteld, om op deze of gene wijze den achteruitgang te keeren, is het niet voldoende door voorbeelden van andere eilanden, verslagen van andere ondernemingen en toekomstplannen, die in de courant heel fraai klinken, doch door geene feiten worden ondersteund, den een of anderen weg te wijzen, die tot verbetering van den toestand zou kunnen voeren. Men moet door de feiten kunnen toonen, dat langs den weg, dien men voorstelt te volgen, werkelijk verbetering te bereiken is, en bereikt wordt.

Wel heeft men bij de visscherij niet die bezwaren en vooroordeelen te overwinnen, die bij de pogingen tot verbetering van den landbouw zoo belemmerend werken, doch evenals men daar moet kunnen toonen, dat de cultures gelukken, en niet dat zij waarschijnlijk kunnen gelukken, zoo moet men bij de pogingen tot ontwikkeling van de visscherij met feiten en cijfers kunnen toonen toonen, dat bijv. met schildpaddenteelt werkelijk een goed resultaat *wordt* bereikt, dat de visch in bootjes met buns voorzien, *wordt* levend gehouden, en dan een hoogeren prijs opbrengt, dat de geconserveerde visch, die zindelijk en naar de regelen der kunst is behandeld, beter *is* en beteren afzet vindt dan de op de oude manieren gezouten visch, dat met moderne netten meer visch gevangen *wordt* dan met de ouderwetsche systemen, vóór van particulier initiatief de ernstige voortzetting der proeven kan worden verwacht.

Het is dus wenschelijk, indien de Regeering het hier ontwikkelde plan om voortzetting van het onderzoek goedkeurt, en bereid is de hier voorgeslagen proeven te doen nemen, deze proeven zoo goed mogelijk te doen, en de leiding er van op te dragen aan een deskundige, die gedurende meerdere jaren (5 tot 6 jaren waarschijnlijk) in de kolonie verblijf houdt en zich uitsluitend met de ontwikkeling der visscherij bezig houdt."

In zijn ijver om onze kolonie te helpen, gaat Dr. BOEKE hier wel ver. Wij vreezen, ten minste, dat menigeen op Curaçao hem niet volgen zal, waar hij voorstelt: voor 5 à 6 jaren een Inspecteur der visscherijen te benoemen tegen een salaris van f4500 's jaars, de woning van den garnizoenscommandant tot laboratorium en woning van dezen deskundige in te richten, hem f1500 te verstrekken voor het aanschaffen van instrumenten, en hem een helper en bediende toe te voegen.

Ook zonder deze, voor onze arme, noodlijdende kolonie, hooge uitgaven, kan door verbetering in het visscherijbedrijf de inkomsten der visschers verhoogd worden, zonder dat de Kolonie in noemenswaardige onkosten vervalt. Dr. BOEKE stelt zich zelf de vraag:

Is er dan verbetering voor de visscherij op onze Benedenwindsche eilanden mogelijk?

Volmondig antwoordt hij hierop:

Mijns inziens zeer zeker.

De Visscherij op onze eilanden staat niet achter bij die op de andere West-Indische eilanden. In vele gevallen staat men verbaasd over hetgeen de visscher, volkomen aan zichzelf overgelaten, zonder kapitaal en bijna zonder hulpmiddelen, van zijn bedrijf heeft weten te maken. In andere gevallen blijkt echter weer duidelijk, hoezeer dit bedrijf gedurende lange jaren verwaarloosd is geworden en hoe weinig de neger aan zich zelf kan worden overgelaten.

Gaat men in de Bijlage B aan dit rapport toegevoegde lijsten na, dan blijkt de aan de markt gebrachte visch een groot aantal soorten te representeeren, en somtijds in een niet onaanzienlijk aantal te worden gevangen. Daarbij is de lijst ongetwijfeld onvolledig en is een gedeelte van de visch, voor eigen gebruik gevangen, of in de buitendistricten gevischt en direct langs de huizen verkocht, er niet in opgenomen.

Ook zijn bijv. gedurende de maanden April tot Augustus ongetwijfeld een aantal Jacob Pepers (een in Curaçao zeer gewilde voedselvisch) gevangen, hoewel er geen op de lijst vermeld staan; verder worden „rooibekkies" (haemulidae) dagelijks in wisselend aantal in de canasters gevangen, doch komen niet op de lijsten voor. Dit laatste is het gevolg daarvan, dat zij allen mede in de rubriek „baarzen" vervat zijn. Deze en andere onvolledigheden en onjuistheden van de lijst zijn natuurlijk het gevolg van de slordigheid van de visschers en van hunne onjuiste determinatie.

Voor de grootere visschen, door de bootjes buitengaats gevangen, is echter de lijst vermoedelijk nagenoeg volledig, en de cijfers der rubrieken, vooral voor het eiland Aruba, toonen duidelijk den omvang van het bedrijf aan.

Neemt men echter in aanmerking, dat het aantal inwoners van Curaçao ruim 31000 bedraagt, dan ziet men al spoedig in dat het aantal aan de markt gebrachte visschen, zelfs al neemt men daarbij aan, dat de lijsten van Bijlage B onvolledig zijn, niet voldoende kan zijn voor de consumptie, en dit wordt bevestigd door de groote hoeveelheid gezouten en gedroogde visch, die jaarlijks geïmporteerd wordt (zie Bijlage C). Voor het eiland Curaçao alleen reeds gemiddeld ter waarde van f20,000.

Verbetering is dus noodig en wenschelijk.

Zoowel in de wijze van behandeling als in de wijze van visschen kan verbetering gebracht worden.

Wat den beschouwer in de eerste plaats treft, is de groote slordigheid, waarmede de vangst behandeld wordt. Zoolang de visch nog eenigszins leeft, ligt zij te spartelen op de ruwe steenen of stukken ijzer waarmede de bodem van de boot bedekt is (ballast) en er wordt niet aan gedacht, dat elke kneuzing van het vleesch, elke wond, eene porte d'entrée voor infectie-kiemen, voor bederf is. Is de visch eindelijk dood, dan ligt het gekneusde lichaam in de tropische zon warm te stoven en komt dikwijls al half bedorven aan wal. Ook daar wordt er absoluut geen zorg voor gedragen. Ruw schoongemaakt, even afgespoeld in zee, wordt de visch (tenminste de grootere exemplaren) in mooten gesneden en door de vischvrouwen in open manden, op het hoofd, in de brandende zon, rondgedragen en aan de huizen verkocht.

Hierin moet in de eerste plaats verbetering worden gebracht.

De visscher moet leeren, dat de visch even voorzichtig en frisch moet worden behandeld als vleesch of andere voedingsmiddelen. Hij moet leeren, dat de visch, vooral in dit warme klimaat, aan boord moet worden schoongemaakt en zindelijk behandeld; dat zij niet in het water of in haar eigen slijm en bloed mag blijven liggen, wil het vleesch er frisch blijven uitzien, en dat zij zooveel mogelijk op eene koele plaats moet worden bewaard.

Eenige malen is beproefd, de visschersbooten van buns te voorzien, waarin de visch kan worden levend gehouden. Deze proeven zijn mislukt en niet verder voortgezet.

Door de visschers van de Bahama's, van de Mexicaansche Golf en van Key West is evenwel bewezen, dat het ook in een warm klimaat en bij een woelige zee wel mogelijk is, mits men dan ook slechts met kennis van zaken te werk gaat, en niet alle visch tracht levend te houden, doch slechts die soorten uitzoekt, die daartoe geschikt zijn, daarvan de gave exemplaren uitkiest, die zoo voorzichtig mogelijk in de bun brengt, en de andere visschen aan boord schoonmaakt.

Van zeer veel nut zou daarenboven een vischmarkt zijn, een overdekte, goed geventileerde ruimte, waar de visch zindelijk kon worden uitgestald, waar contrôle op de aangeboden koopwaren mogelijk zou zijn, en waar de koopers dus zeker zouden kunnen zijn slechts goede, versche visch te koopen. Een dergelijke inrichting zou met weinig kosten kunnen worden in orde gemaakt en verbonden met bepalingen om den verkoop van niet-gecontroleerde visch langs de huizen te verbieden of te beperken, zou dit ongetwijfeld gunstig op het bedrijf werken. Men zou er bijvoorbeeld aan kunnen verbinden een koelinrichting, een ijskelder, waar de visscher (tegen een geringe vergoeding) de niet verkochte visch tot den volgenden dag bederfvrij kon doen bewaren, en de koopers, die zich ook voor volgende dagen van een hoeveelheid visch wilden voorzien, gelegenheid zouden vinden een gedeelte van de door hen gekochte visch te bewaren tot zij ze noodig hadden.

Van den goeden prijs, die voor de grootere vischsoorten gemaakt wordt, komt nu slechts een gedeelte aan de visschers zelf ten goede. Ook dit zou, indien een geregelde vischmarkt bestond, beter en doelmatiger kunnen worden ingericht.

Niet alleen de in verschen toestand verkochte visch, doch ook de gezouten, die door de Arubaansche visschers van de Monges en andere vischplaatsen wordt aangebracht, wordt slordig en onzindelijk behandeld, zoowel in de booten zelf als later bij het verzenden. Als er met vleesch of andere eetwaren zoo onsmakelijk werd omgegaan, als ik het dikwijls met gezouten visch zag doen bij het overschepen in Willemstad, dan zou niemand zulk vleesch willen koopen. Bij geconserveerde visch is een zindelijke behandeling niet minder gewenscht dan bij vleesch en andere eetwaren.

Er zou reeds veel gewonnen zijn, als de visschers van Aruba een man of jongen meenamen, die uitsluitend diende om de door de anderen gevangen visschen zoo goed mogelijk te behandelen en te verzorgen.

Om tot een juiste methode van conserveeren van de visch in het tropisch klimaat van de West te geraken, zullen nog vele proefnemingen onder leiding van een deskundige noodig zijn. Uit de op de overige bladzijden medegedeelde experimenten blijkt, dat een juiste methode nog niet is gevonden.

Op dit gebied zou men op de plaats zelf, waar het goed gedaan wordt, veel kunnen leeren. Is er een deskundige op visscherijgebied nog gedurende enkele jaren op Curaçao aanwezig, zoo zou deze bijvoorbeeld in overleg kunnen treden met het Bureau of Fisheries van de Vereenigde Staten, en zou er aan eenige jongelieden, die tot visschers willen worden opgeleid, gelegenheid kunnen worden verschaft, het bedrijf, de grootvisscherij en de verschillende methoden van conserveeren in de Vereenigde Staten, op de plaats zelve te bestudeeren, om dan, te-

ruggekeerd, tehuis de visscherij met hunne daar opgedane ervaring van dienst te zijn. Laat men dit reeds van den aanvang af aan particulier initiatief over, zoo vrees ik, dat er niet veel van terecht zal komen. De vereeniging tot verbetering van landbouw, veeteelt en visscherij, te Curaçao bestaande, die reeds gedurende den korten tijd van haar bestaan zoovele blijken van hare activiteit heeft gegeven, zou hier veel kunnen doen, in overleg met het Gouvernement en den deskundige.

(*Wordt vervolgd*).

Ambachtsschool.

Een aan het Bestuur der Kolonie gedaan verzoek door de Vereeniging ter bevordering van het onderwijs op Curaçao, gaf den Gouverneur aanleiding om op de begrooting voor 1908 een crediet te openen *ter bevordering van het ambachtsonderwijs*.

Deze post, als niet voldoende voorbereid, werd op voorstel van Dr. FERGUSON door den Kolonialen Raad weder van de begrooting afgevoerd.

Men wist nog niet, wat men wilde; er bestonden nog geen vast omschreven plannen; er was zelfs nog niet beslist, of het onderricht alleen theoretisch, dan wel ook praktisch wezen zou.

Zeker is men algemeen overtuigd, dat er op Curaçao nog heel wat verbeterd kan worden in de verschillende bedrijven.

Maar hoe die verbeteringen aangebracht?

Door oprichting van een ambachtsschool?

Pastoor FRIE z. g. stichtte reeds voor jaren een dergelijke inrichting voor zijn jongens in het Weeshuis op Santa Rosa. Voor de schrijnwerkers werd het zelfs een modelinrichting, van de fijnste gereedschappen voorzien. Een windmolen gaf beweegkracht aan draaibank en zaag even snel als een stoommotor.

Maar wie kent niet de lijdensgeschiedenis dezer ambachtsschool?

Het werk, door Santa Rosa geleverd, was uitstekend en verdiende allen lof. De altaren, communiebanken, preekstoelen in zoovele onzer kerken leggen nog de heerlijkste getuigenis af van de groote kunstvaardigheid dezer ambachtslieden.

Maar wat de zwaarste moeilijkheid was voor deze ambachtsschool? GEBREK AAN WERK. Men wilde den particulieren ambachtslieden zoo min mogelijk concurrentie aandoen en werd gedwongen het bestaan te rekken door liefdegaven, door aalmoezen.

Telkens als zich eene welkome gelegenheid aanbiedt, wordt er gretig gebruik van gemaakt. Ook onder Pater SAVOYA, opvolger van Pastoor FRIE, is uitstekend werk geleverd, zooals het St. Jozef-altaar in de kerk van Pietermaai, de communiebank in de kapel van het Pensionaat *Welgelegen*, het altaar in de kapel van het St. Tomas-College, en de prachtige, monumentale doodswagen dezer dagen pas afgeleverd aan de St. Anna-kerk.

Maar van twee, drie bestellingen in een jaar kan een ambachtsschool niet bestaan.

Zal dus op Curaçao een ambachtsschool kunnen bloeien, zonder dat deze school den particulieren ambachtslieden een scherpe concurrentie zal moeten aandoen, zonder dat de burgerij zich groote opofferingen zal moeten getroosten en geregeld groote bijdragen inzenden?

Laat ons eens zien, hoe het gesteld is met de Ambachtsschool op Suriname.

Aan het Jaarverslag van de Ambachtsschool te Paramaribo 1 Nov. 1905 — 1906 ontleenen wij het volgende:

Bestond ook voor de Ambachtsschool, waarvan de inkomsten voor een belangrijk deel uit particuliere bijdragen bestaan, in deze voor de kolonie moeilijke tijden gegronde reden om eenige vrees te koesteren voor de resultaten van het komende schooljaar, met voldoening kan door het Bestuur worden medegedeeld, dat die resultaten voor het thans afgeloopen schooljaar alleszins bevredigend kunnen worden genoemd; wel is waar zijn uitbreidingen en verbeteringen, welke belangrijke uitgaven zouden hebben veroorzaakt, van het programma afgevoerd moeten worden; dat het echter is mogen gelukken het bestaande te handhaven en de stand der middelen niet tot inkrimping van het thans gebodene heeft geleid, is inderdaad wederom bemoedigend.

Teleurstellend werkt wel is waar, somtijds óók de merkbare weinige belangstelling van het publiek voor het ambachtsonderwijs. Zeer zeker kunnen eenige moeitevolle jaren van begin geen omwentelingen teweegbrengen, maar blijvende resultaten na vele jaren van gestadige ontwikkeling zullen worden verkregen, indien slechts voor de inrichting Gouvernements- en publieke steun behouden blijven — en vermeerderd worden.

Het aantal toehoorders was gedurende het schooljaar 1905 — 1906 belangrijk minder dan gedurende het vorige, het aantal leerlingen daarentegen meer.

Gedurende het jaar is het aantal leerlingen en toehoorders met nagenoeg een derde van het aantal bij het begin van den cursus verminderd.

In het leerplan voor theoretisch onderwijs kwam geen verandering. Uit den rooster van werkzaamheden blijkt, dat dezelfde leervakken werden aangehouden, welke zeer voldoende worden geacht. Uitbreiding van onderwijs, wanneer de middelen dit zouden toelaten, zal in de eerste plaats het practische onderricht betreffen. Dit laatste bepaalde zich ook dit jaar tot het timmeren en de beginselen van het metselen, gegeven door de heeren Lyonel en Caprino. Hoewel zoo mogelijk wordt nagestreefd ware practijk op de werkplaats van de Ambachtsschool na te bootsen, is het niet altijd mogelijk om aan dien eisch te voldoen en is de school slechts zelden in de gelegenheid groot timmerwerk uit te voeren. De stand der middelen eischt, dat ook productief werk wordt aangenomen, dat van geen direct belang is voor aanstaande timmerlieden.

Tot werkgevers wordt het verzoek gericht om kleinere werkjes, die door de Ambachtsschool kunnen worden uitgevoerd en meer tot het gewone timmerwerk behooren, ter uitvoering aan de school op te dragen. Daardoor zullen de leerlingen beter in staat zijn de school te verlaten met meer practische kennis dan thans het geval is, nu de leerlingen meer gewend zijn aan meubelmakers- dan aan timmerwerk uit de practijk van den huizenbouw.

Het blijkt dat den leerlingen, die de school verlaten hebben, het meer ruwe werk uit het dagelijksch leven tegenvalt en dat zij daarvoor in den beginne ongeschikt zijn. Dit kan slechts worden verbeterd door zooveel mogelijk op school zelve de practijk na te bootsen, hetwelk alleen geschieden kan met behulp en steun van werkgevers.

Constructie onderdeelen uit den huizenbouw; als trappen, deuren, vensters, kappen, kunnen gemakkelijk door de school worden uitgevoerd.

Het *schoolverzuim* was in het afgeloopen schooljaar vrij wat verminderd. Wel komt zooals boven aangehaald, het afvallen van leerlingen gedurende het schooljaar nog in veel te groote mate voor; er zal door het Bestuur naar verbetering van dien toestand worden getracht.

De uitgaven voor leermiddelen theoretisch onderwijs beliepen dit schooljaar f 656.07.

Het metselonderwijs werd dit schooljaar op dezelfde wijze gegeven als het vorige. Voornemen van het Bestuur is om met de beginselen van metselen, ook de beginselen van het *verven* als leervak in te voeren, mede voor de practijk alhier van groot belang.

Het teekenonderwijs werd door den Directeur afgewisseld met oefeningen in het boetseeren, meer in het bijzonder met betrekking tot houtsnijwerk, en het bleek uit eenige proefstukken dat inderdaad bij sommige leerlingen de beoefening van die kunst niet zonder vrucht was. In de teekenzaal der school zijn reeds enkele geslaagde proeven daarvan te bezichtigen.

Ingezonden Stukken.

Sociale Wetgeving.

Alvorens mij aan eenige beschouwingen te zetten, die dienstig kunnen zijn ter verbetering onzer sociale toestanden, stel ik er prijs op te verklaren, dat de eenigste drijfveer daartoe is mijn welmeenen met de belangen van ons eiland. Zou zelfs ten voordeele van een bepaalde klasse gesproken worden en ten nadeele eener andere, dan nog is het eerste en voornaamste doel het algemeen welzijn te behartigen.

Dan nog een opmerking.

Verleden jaar trachtte ik het goed recht op eisch naar verbetering onzer toestanden — 't gaat over het eiland St. Martin — volgenderwijs te staven.

Als van wege het Gouvernement aan sommige planters rentelooze voorschotten worden verstrekt ter beoefening der katoencultuur, is niet uitsluitend doel enkelingen te bevoordeelen, maar in en door hem tevens tot algemeen nut werkzaam te zijn. Dat deze overigens duidelijke stelling hier, in practijk althans, niet te wel begrepen werd, lichtte ik destijds toe. Zóó kwam ik dan ook tot de wenschelijkheid eener sociale wetgeving.

Tot mijn niet geringe voldoening is dat schrijven ingeslagen. In de discussies over onze Begrooting van 1907 in de Tweede Kamer werd het warm bepleit; zelfs de toelichting van een zekeren post art. 27, litt. *d* der Begrooting 1808 schijnt daarnaar bewerkt — ; ook in besloten kring in Holland is het ter sprake gebracht.

Maar — en dit is de beloofde opmerking — men heeft te veel nadruk gelegd op de rentelooze voorschotten van het gouvernement, als zou deze alleen het Bestuur het recht toekennen om den katoenaanplant aan eenige wettelijke voorwaarden te verbinden, of in een regeling te treden van den arbeid.

Vandaar vond men — en geen wonder ook — het aansturen op een sociale wetgeving belachelijk in vergelijking van het geringe voorschot door het gouvernement toegestaan. En zeer begrijpelijk is, dat men dien gedwongen dans zou trachten te ontspringen door geheel met engelsch geld te gaan werken, wat trouwens reeds gedaan wordt voor het grootste gedeelte.

De glimp van belachelijkheid, gevolg van een niet juist begrip der zaak, moet er eerst af. Daarom verklaar ik, dat mijn roep om sociale wetgeving volstrekt niet gebaseerd is op den grond dier rentelooze voorschotten; zij waren slechts de naaste aanleiding daartoe. Niet een zekere compensatie aan het gouvernement beoogde mijn schrijven te geven, maar tot het gebruik maken van een oud en onvervalscht recht aan te sporen. Een recht; want stel: de geheele katoenbouw zoude begonnen of voortgezet worden, hetzij met middelen uit engelsche bron hetzij uit eigen fondsen, ook dan ware het 't goed recht van het Bestuur in te grijpen, indien het algemeen belang zulks vorderde. Als burger heeft een ieder zijn rechten en plichten, welke het gouvernement moet handhaven,— dit is zijn recht en plicht. Maar een ieder is daarbij nog van nature een maatschappelijk wezen, waaruit insgelijks natuurlijke rechten en plichten voortspruiten. Is of wordt de harmonie dier wederzijdsche rechten en verplichtingen verbroken, dan is het de taak — volgens recht en plicht — van het gezag in te grijpen. Zoo kan het dus zeer goed gebeuren, dat sommigen in hun privaat-economische belangen worden geschaad terwille van het algemeen. Maar die schade is slechts het gevolg van het terugdringen van een ieders rechten en plichten binnen de perken der algemeene rechtvaardigheid.

Maakt nu het algemeen belang een wetgeving op sociaal gebied wezenlijk noodzakelijk? Het ja of neen zal afhangen van de vraag: of een ieder zijn sociale verplichtingen naar behooren nakomt en rechten gelden laat?

Mijn vorig schijven zou reeds voldoende zijn om daarop een antwoord te geven. Toch kan een nauwkeuriger kijk op onze toestanden niet schaden. Integendeel; de urgentie eener dergelijke actie zal des te meer uitschijnen.

Er is genoeg te doen geweest in sommige Hollandsche bladen over het groot getal werklieden, dat jaarlijks naar S. Domingo verhuist om brood te winnen.— En waarlijk, 't is treurig! Niet zoozeer om het economisch belang van het individu als wel om zijn zedelijk verval, en ook, omdat het een droevig licht werpt op ons huishoudelijk-maatschappelijk leven. Schijnt men over 't algemeen hierover nogal luchthartig te kunnen heenstappen, dan is het om deze reden: het grootste gedeelte komt weer terug als de dagen van arbeid te S. Domingo over zijn, en juist tijdig genoeg om bij den katoenbouw behulpzaam te zijn.

Daar valt echter nóg een maatschappelijke ziekte te constateeren, wel van dezelfde soort, maar andere symptomen vertoonend, n. l.: de treklust naar Amerika. En deze werkt zeer infecteerend. In 1906 vertrokken van hier 50 personen (vrouwen en kinderen inclusis) naar de Vereenigde Staten; dit jaar zijn er reeds meer dan 20 vertrokken, terwijl een gelijk getal zich voorbereidt voor de eerst komende gelegenheid.— Van deze jaarlijksche verhuizing spreken de Kol. Verslagen niet, alhoewel zij toch zeer de aandacht waardig is. Ik durf dit feit zelfs gewichtiger noemen dan al het over en weer trekken naar S. Domingo. Het getal der emigranten naar Amerika is op zichzelf gering, zeker; maar wel moet men in aanmerking nemen, dat zij zelden of nooit terugkomen. Voorts — en hierop komt de nadruk — is deze emigratie een bewijs, dat er voor de zulken geen *plaats* is in onze maatschappij, wat van de naar S. Domingo vertrekkenden niet kan gezegd worden.

Dezen gaan, óf omdat te St. Martin geen werk is, óf omdat zij op hun geboortegrond niet *kunnen* werken. Dit laatste moet natuurlijk zedelijker wijze verstaan worden. Doch ik wil mij nader verklaren.

Zou men de opgezetenen van ons eiland willen verdeelen in klassen, dan is een lijn in 't ruwe getrokken voldoende. Links staan in klein getal de groot-grondbezitters, rechts verdringt zich een breede schaar proletariers. Toch zigzagt onder deze laatsten nog wel een scheidingslijn maar een heel doezelige. Er is een zeer beperkte klasse onder — zoo ik van een klas spreken mag — van ambachtslieden en neringdoenden, die door uitoefening beider bedrijven in de behoeften des levens kunnen voorzien. Dan nog een breedere groep, die wel uit economisch oogpunt volmaakt homogeen zijn met de rest der lagere klas, maar psychisch ietwat in 't voren zijn, zoo niet om de gaven naar hart dan toch om die van verstand. Om kort te gaan; twee klassen kunnen er onder de proletariërs worden waargenomen: de eene economisch iets beter; de andere, die zich spiritueel — of zoo men wil intellectueel — naar boven heeft opgedrongen.

Ondervinding nu leert, dat juist deze beide klassen telken jare worden gedecimeerd door verhuizing naar Amerika.

Dit bedroevend feit moge nu worden beschouwd als gevolg van een zekere mode om den vreemde in te gaan; 't is wel de gemakkelijkste beschouwing, maar zeer verderfelijk: het doemt tot gelaten berusting, een behaaglijk nietsdoen. Tevens verraadt het onkunde met de ware toestanden. Intusschen loopt ons eiland tappelings leeg. Ik voor mij zie er iets anders in: dat er voor die groepen van menschen geen *plaats* is in onze maatschappij. En daar in den schoot dezer families juist de kiem ligt om op te bloeien tot een betere maatschappelijke positie, volgt eruit, dat in onze kleine maatschappij geen plaats is voor een middelstand, wat toch uit socieel oogpunt een schrikkelijk vonnis is.

Men zal toch niet tegenwerpen, hoop ik: maar nu de katoencultuur zich ontwikkelt, zal de toestand wel iets beter worden.— De feiten kunnen voor zichzelf spreken:

Niettegenstaande de vooruitzichten van katoenbouw schoon zijn, men trekt toch weg.— Maar is 't dan toch wezenlijk niet uit een soort modezucht? Volstrekt niet; de individuën, over wie hierboven sprake is, zijn toch niet geheel met den gewonen arbeider gelijk te stellen, die in 't zweet zijns aanschijns op den akker zijn kost verdient.

Kunnen nu voor dat euvel middelen van redres gevonden worden? Voor den ambachtsstand bezwaarlijk. Niet aan een wanverhouding van maatschappelijke toestanden is het te wijten, dat er geen plaats is voor de zulken, of dat zij zich niet kunnen handhaven; 't is hoofdzakelijk om de beperktheid van den kring, waarin wij leven. Een of twee vak-

mannen van elk ambacht zijn voldoende om in gewone gevallen het voorkomend werk te verrichten.

Evenzoo zal er tevergeefs naar een plaats worden uitgezien voor degenen die zich van den lageren stand onderscheiden om hun beter genoten opvoeding. Of het moest zijn zooals mij eenige jaren geleden door iemand werd ingefluisterd. Late men, aldus mijn zegsman, die overdreven zorg voor onderwijs temperen, en men zal meer werk vinden op ons eiland en minder naar Amerika verhuizen. Nu — mijn vriend gaat altijd nog voort — nu ziet men het jonge volkje: de meisjes met handwerken, de jongens met lezen en schrijven bezig, maar als er op het land gewerkt moet worden of zout geoogst, achten zij hun handen te fijn, en laten het werk aan de ouderen van dagen over.— Op dezen oogenblik zoude hij ook zeker den katoenbouw vernoemd hebben.

Mijn vriend wilde dus naar de oude tijden terug en van volksontwikkeling niets weten. — 't Is wel een verouderd idee, maar de feiten zijn dáar om de waarheid zijner woorden te bewijzen. Alhoewel ook ik betreur, dat in onze kolonie de schoone spreuk der Ouden is opgeborgen: „wij leeren niet voor de school maar voor het leven", toch schijnt mij de leer, dat, wil men verbetering, tot de vroegere toestanden moet teruggekeerd worden, wel wat onbetrouwbaar. Daarbij zou het roeien tegen den stroom van den tijdgeest op toch vruchteloos zijn. Maar in elk geval bewijst het hoe verkeerd het is aan volksontwikkeling te arbeiden, indien de welvaart van een volk beneden peil is. En ook, dat de duizenden, aan onderwijs besteed, de prijs zijn, waarvoor Hollandsche onderdanen aan Amerika worden overgeleverd.

Rest nu nog de vraag; of er voor hen iets kan gedaan worden, die van nering leven? Mijn volle overtuiging is; ja!

Daarenboven zoude langs dezen weg juist in den geest van het volk gewerkt worden; dus de kans van slagen waarschijnlijk, zoo niet zeker zijn. Er valt onder onze bevolking een trek waar te nemen naar handel, welke van de levensvoorwaarden wel een van de machtigste schijnt te zijn.

Dat natuurlijk verlangen dient aangewakkerd te worden door een ieder in de gelegenheid te stellen zich vrijelijk te kunnen ontwikkelen. Afdoende hulp kan echter alleen verwacht worden van de openbare macht. De eisch kan daarom geformuleerd worden aldus: wetgeving ter bevordering van den kleinhandel. Dat men hier staat op gebied van een groot sociaal belang valt niet te ontkennen en zal, vertrouw ik, nog beter blijken uit het volgende.

Hoe kan de vrijheid in de sociale economie bevorderd en verzekerd worden? Bevorderd door de bestrijding van den gedwongen winkelnering. Verzekerd door wettelijke bepalingen. Wel heeft ons Bestuur die vrijheid bevorderd door eenige jaren geleden den gedwongen winkelnering te Bonaire te keeren, maar in de vreugde over dit feit, waarbij een Kamerlid zich van voldoening in de handen wreef, kan een praktisch man slechts ten halve deelen. Op welke wijze heeft die werkzaamheid plaats gehad? Door tusschenkomst der plaatselijke autoriteiten alleen? Doch als dergelijke mannen niet willen of niet durven optreden tegen de betrokken personen; hetgeen in kleine maatschappijtjes heel goed mogelijk is? Wat dan? Neen, wil een bestrijding duurzaam zijn, dan is een wetgeving noodzakelijk.

Verder blijft bij een bloot verbod van gedwongen winkelnering nog de mogelijkheid open voor het truck-systeem (het uitbetalen in levensbenoodigdheden). Ook hierin moet de wet voorzien. Dan moet niet vergeten worden de praktijk om van het loon van den bij den werkgever in 't krijt staanden arbeider zooveel af te houden dat er nauwelijks iets van het loon overblijft. Ook dit is een gevolg van gedwongen nering of van het truck-systeem doordat de gekochte of overgedragen levensmiddelen in waarde soms hooger gaan dan het verschuldigde loon.

't Kan nu niet moeilijk vallen in te zien, hoe door een bestrijding van bovenvermelde praktijken,— die nog met een aantal kunnen vermeerderd worden — de handel in 't klein kan bevorderd worden. Want meer geld zal in circulatie komen en de vrijheid beter verzekerd te koopen waar men wil. Of bij zulk een verandering de drang van naar Amerika te verhuizen minder zal gevoeld worden? Ik durf er niet aan twijfelen. Menigeen zal dan een bestaan kunnen vinden in het nering doen, voor wien tot nu toe geen plaats is in onze samenleving.

Behalve dit voordeel is er nog een ander, dat bovenbedoelden personen het bestaan dragelijker zal maken maar ook ten goede komt aan de geheele maatschappij: de levensstandaard zal aanmerkelijk dalen door 't bevorderen van den kleinhandel.

Daar 't winkelbedrijf in de handen van slechts weinigen is, worden de prijzen der waren stelselmatig zeer hoog gehouden. En als men weet, dat die weinigen tevens de voornaamste werkgevers zijn en hun winkels een soort van micro-warenhuis, dan valt 't gemakkelijk te begrijpen, dat de bevolking den druk van den hoogen levensstandaard noodzakelijk moet gevoelen. Om een staaltje te geven van de hooge prijzen der verbruikartikelen neem ik een voorbeeld uit de vele, maar van een artikel, dat tot de voornaamste levensbehoeften der bevolking kan gerekend worden. Vóór 't stijgen der koffiemarkt deed de koffie te Curaçao per pond 16 hollandsche centen, terwijl dit artikel, van Curaçao betrokken, hier zeer vlug van de hand ging voor 16 sous (32 dollar centen). Concurrentie, noodzakelijk gevolg van een meer algemeen winkelbedrijf, doet de prijzen dalen, terwijl dan toch nog de kans voor een redelijke verdienste blijft.

Ten slotte zullen ook de groothandelaars bij eene betere regeling der maatschappelijke verhoudingen wel varen. Dat de honderden werklieden op hun terugkeer van St. Domingo te St. Thomas het gewonnen geld hebben verteerd, als zij te St. Martin aankomen, is een grief onder de onzen, maar wordt ook zwaar gevoeld door den winkelstand.

Doch zoolang de verbruiksartikelen hier en ginds zoo machtig veel in prijs verschillen, laat zich dat voor ons eiland zoo groot nadeel begrijpen. Bij een verlaging der artikelen te onzent, weliswaar geforceerd door concurrentie tengevolge van de uitbreiding van den kleinhandel, zal langzamerhand de reden vervallen om te St. Thomas inkoopen te doen. Gevolg hiervan is, dat op ons eiland de handel levendiger zal worden, en ruimschoots zal vergoeden, wat door de daling der prijzen schijnt verloren.

Dan, wanneer de levensvoorwaarden billijker zijn, moeten de gevolgen zich doen gevoelen op den loonstandaard ten voordeele der werkgevers. De behoefte naar loonsverhooging zal alsdan minder gevoeld worden; het stijgen der loonen niet afhangen van de grillen eener opgezweepte massa.

En ook van een goedkooper leven mogen we ten laatste verwachten een langzame bestrijding van het credietstelsel, onder de onzen zoo inheemsch, en toch zulk een geesel, waarmede alle leven onzer maatschappij wordt uitgedreven. Hoevelen zijn al niet de slachtoffers geworden van dat verderfelijk systeem!

Met het een en ander hoop ik bewezen te hebben, hoe vruchtbaar ons Bestuur kan werkzaam zijn op sociaal gebied. Moge weldra de zon opgaan boven dit nog braakliggend veld!

G.

CORRESPONDENTIE.

Bonaire.

13 Juni 1907.

Gisteren 12 Juni heeft men in den Tera het skelet gevonden van een 83jarige vrouw, welke sedert Donderdag ll. 6 Juni haar woning verlaten had om een bezoek te gaan brengen aan een harer kennissen. Toen men Dinsdag ll. niets meer van haar vernam, kwam men tot de droevige ontdekking, dat zij nergens te vinden was. Daarna is men aan 't zoeken gegaan, en vond men gisterenmiddag een gedeelte van een skelet; varkens en honden hadden hun maaltijd met de rest gedaan. Verscheurde kleeren, welke er bij lagen, bewezen, dat het de tachtigjarige was, welke men zocht.

Het lijk werd daar ter plaatse onmiddellijk ter aarde besteld, omdat de reeds gevorderde staat van ontbinding verder vervoer onmogelijk maakte.

De officier van Justitie en de Gouvernements-geneeskundige waren spoedig aanwezig om verder onderzoek in te stellen. Van geweldpleging of anderszins kan geen sprake zijn.

Nieuwsberichten.

Curaçao.

Kerkelijke Berichten.

De Weleerw. Soeur MARIE PRUDENCE (JOHANNA, ELIZABETH GRIBBING), geboren te Rotterdam, herdacht gisteren den dag, waarop zij voor vijftig jaar geleden op Curaçao voet aan wal zette.

De hoogbejaarde religieuze was tot nog kort geleden aan het Pensionaat *Welgelegen* verbonden.

Wij wenschen haar geluk met het zeldzaam voorrecht, dat zij mocht beleven en hopen, dat zij nog menig jaartje een welverdiende rust moge genieten op het haar zoo dierbaar geworden Curaçao.

Vaarwel.

De Edelgrootachtbare Heer Voorzitter van het Hof van Justitie in onze Kolonie, Mr. PH. DE HASETH EVERTSZ, is gisteren per „Prins Frederik Hendrik" in gezelschap van zijn geachte familie naar Nederland vertrokken.

Dankbetuiging.

In dank ontvangen:

Van de *Scheepsagentuur Curaçao* en van de Heeren RIVAS FENSOHN & Co., nieuwe tijdtafels voor het vertrek der booten respectievelijk van den *K. W. I. M.* en de *Red „D"*.

Sterfte.

Gedurende de maand Mei stierven in het stadsdistrict 26 menschen: 23 volwassenen en 3 kinderen.

Belastingen.

Het nieuwe belastingstelsel is in de maak. Donderdag werd den Kolonialen Raad 18 ontwerpen aangeboden. Ze zijn nog te kort in ons bezit, dan dat wij er reeds iets over kunnen zeggen. Van buiten af vernamen wij echter zeer alarmeerende

berichten, die gisteren bevestigd werden door een kort woord van onzen Collega *El Imparcial*. Laten de kooplieden gezamenlijk hunne belangen bespreken; zij zullen hierbij zeker steun vinden bij onze Kamer van Koophandel, en aldus hun bezwaren bij den Gouverneur of den Koloniaten Raad indienen, voor het te laat is.

De Pest.

Niet zonder angst vernam men, dat de Nederlandsche Consul op Trinidad Zaterdagmiddag geseind had, dat zich daar twee gevallen van builenpest hadden voorgedaan met doodelijken afloop. Toen Zondagmorgen de engelsche stoomer *Capella* van Trinidad hier binnenliep, was zijn reispas schoon en was het den kapitein zelfs geheel onbekend, dat een dergelijke besmettelijke ziekte op Trinidad was uitgebroken.

De Geneeskundige Raad, dank het actief optreden van den Nederlandschen Consul te Port of Spain tijdig gewaarschuwd, oordeelde toch voor dit schip quarantaine noodzakelijk, daar de ziekte, ofschoon nog niet geconstateerd, uitgebroken was voor het vertrek dezer boot van Trinidad. Alle gemeenschap werd verboden en de *Capella* naar de Caracasbaai gezonden.

De duitsche *Cheruskia* kwam Donderdagmorgen vrij onze haven binnen, ofschoon dat schip goederen gelost had in de reede van Port of Spain, omdat volgens internationale overeenkomst het lossen van goederen voor een besmette haven niet geacht wordt het schip met die haven in gemeenschap te brengen, of te besmetten.

De *Prins Willem I*, twee dagen te vroeg, lag middelerwijl ook voor de haven. Niemand dacht, dat deze boot zou mogen binnenstoomen, omdat de vroege komst er wel op wees, dat Trinidad was aangedaan en daarom de venezolaansche havens gesloten bleven. De loods, voorzien van de noodige instructies van den geneeskundigen raad, begaf zich buitengaats naar het schip. Toen, nu de reispas schoon werd bevonden, daar de Nederlandsche Consul en de havendokter van Port of Spain beiden verklaard hadden, dat het schip geen communicatie met den wal had gehad, klom de loods aan boord en bracht *Prins Willem I* binnen de haven. Niet zoodra lag het schip vastgemeerd, of de havendokter vernam bij zijn inspectie aanboord, dat het schip lading had ingenomen van Trinidad.

Volgens het oordeel van den Geneeskundigen Raad had daardoor wel degelijk gemeenschap met den wal plaatsgehad en was het schip bijgevolg besmet, zoodat het onmiddelijk terug werd gezonden naar de quarantaine.

Groot was de verontwaardiging onder de bevolking, daar men algemeen den indruk ontving, alsof kapitein Nijboer opzettelijk verzwegen had lading van Trinidad te hebben ingenomen om maar toegang te hebben tot onze haven, onze bevolking desnoods aan het gevaar van besmetting blootstellend.

Uit de beste bronnen vernemen wij nu, dat er van opzettelijk bedrog geen sprake mag wezen. De kapitein verkeerde in de vaste meening, dat het innemen van *transitolading*, van een besmette haven, de ingenomen huiden waren niet voor Curaçao bestemd, niet viel onder het verbod van geen-gemeenschap te hebben met besmette havens, welke meening, ontstaan uit een onbelemmerde gewoonte van jaren, nog versterkt werd door de officieele verklaring van havendokter en Consul, dat het schip *geen* gemeenschap met Trinidad had gehad.

Ter goeder trouw werd de *Prins Willem I* dus binnengeloosd. Op de vraag, voor het eerst door den havendokter gesteld of er ook lading van Trinidad aan boord was, werd onmiddellijk bevestigend geantwoord, waarop het schip in quarantaine werd gezonden.

Gelukkig, dat schijnbaar althans het grootste gevaar voor besmetting al weder geweken is. De beide kinderen, den 1e. Juni door koorts aangetast, bezweken 4 en 5 Juni in het hospitaal. Bij lijkschouwing vonden de doctoren de pestbaccil in hun bloed. Deze twee zijn de eenige pestgevallen tot dusverre voorgevallen. Donderdag werd uit Trinidad geseind, dat zich geen nieuw geval voorgedaan had. Als dit bericht nu vandaag bevestigd wordt, is Trinidad weer vrij en voor ons alle reden tot angst verdwenen.

Ook waren sommigen ontevreden, dat de mail niet gedesinfecteerd wordt. Volgens verklaring van den Postdirecteur, op gezag van den Chef van Geneeskundigen Raad, valt dit niet onder de voorgeschreven maatregelen. Postpakketten worden wel ontsmet, brieven en couranten niet.

Advertentien.

Drukker:
ALFREDO F. SINTIAGO